

AZ ANYANYELVOKTATÁS PROGRAMJAINAK HATÁSA A FOGALMAZÁSKÉPESSÉG FEJLETTSÉGÉRE

Nagy Zsuzsanna

SZTE Oktatásméleti Kutatócsoport

Kulcsszavak: fogalmazásképesség; anyanyelvoktatás

Hazánkban az anyanyelvoktatás jelenleg több kerettanterv szerint folyik. Ezek egy részében, például az Értékközvetítő és képességfejlesztő, illetve a kompetenciafejlesztő programokban kiemelt szerepet kap az anyanyelvi nevelés. Ugyanakkor kevés olyan vizsgálatról tudunk, amely e programok hatásvizsgálatára vállalkozott, nem ismert még ezeknek az anyanyelv-oktatási koncepcióknak a hatékonysága.

Kutatásunk célja az volt, hogy feltárjuk, kimutatható-e különbség a különböző oktatási programok szerint tanuló diákok fogalmazásképességének fejlettségében. A vizsgálat mintáját 4. (n=605) és 8. (n=943) évfolyamos diákok alkották. A fiatalabbak 43%-a, az idősebbek 21%-a tanult értékközvetítő és képességfejlesztő vagy kompetenciafejlesztő oktatási program szerint. A kutatás során valamennyi gyermek egy elbeszélés megírását kérő szövegalkotási feladatot oldott meg. Minden tanuló írását ugyanaz a bíráló értékelte saját fejlesztésű szempontrendszer alkalmazásával. Az értékelő a dolgozatok minőségét egy holisztikus és kilenc analitikus szempont alapján minősítette. A szempontrendszer megbízhatósága megfelelő (Cronbach- α =0,94 és 0,95); a holisztikus szempont varianciáját az analitikus szempontokra adott értékletek 89%-ban magyarázzák.

Azt feltételeztük, hogy azok a tanulók, akiknek oktatási programja nagy hangsúlyt fektet az anyanyelvi képességek fejlesztésére, jobb fogalmazásokat alkotnak. A 4. évfolyamon az adatok igazolták hipotézisünket: a nyelvhelyesség kivételével minden szempontból a kiemelt anyanyelvi fejlesztésben részesülő diákok teljesítettek jobban; szignifikáns eltérést az értékletek átlagában a tartalom, a szövegtípus, az érthetőség és a külalak szempontjából találtunk. A 8. évfolyamon már nincs ilyen irányú különbség, sőt a két kiemelt program diákjai a hangnem és a szerkezet szempontjából szignifikánsan gyengébben teljesítettek. A 4. és a 8. évfolyamos tanulók fogalmazásképességének fejlettsége között a hangsúlyosabb anyanyelvi fejlesztést magában foglaló programok szerint tanuló diákok esetén szignifikáns különbséget csak az érthetőség szempontjából találtunk, míg a többi tanuló körében – a külalak kivételével – valamennyi szempontból az idősebb diákok értékletei magasabbak.

Mindezek alapján arra következtetünk, hogy a vizsgált alternatív tantervű osztályokban a fogalmazásképesség hangsúlyosabb fejlesztése elsősorban az alsóbb évfolyamokon valósul meg, a felső tagozaton az előzőekben tapasztalhatóhoz hasonló ütemű fejlődés nem következik be. További kutatási feladat annak feltárása, mennyiben tulajdoníthatók a tanulók fejlettségi különbségei az oktatási programok különbözőségének és mennyiben az alkalmazott fogalmazástanítási módszereknek.

A kutatást a TÁMOP 3.1.9-08/1-2009-0001 és a TÁMOP 3.1.9-11/1-2012-0001 program támogatta.